

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมในรวมเรื่องสั้น

รางวัลพานแว่นฟ้า : รางวัลชนะเลิศ ปี 2564

A study of social reflections in short story collections

phan waen fah award: winner of the year 2021

ปพิชญา พรหมกันธา

Paphitchaya Phromkantha

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Education and Human Development Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: thaiedu@cpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมในรวมเรื่องสั้น รางวัลพานแว่นฟ้า : รางวัลชนะเลิศ ปี 2564 เรื่อง “มือเย็น” ของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 13 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า พบภาพสะท้อนสังคม 7 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ที่พบมากที่สุดคือ ด้านครอบครัว ด้านความสัมพันธ์อันดีและปัญหาครอบครัว รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ด้านการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยและทัศนคติของคนไทยต่อการเมืองการปกครอง ด้านวัฒนธรรมทางภาษา พบการใช้โวหาร ภาพจน์ สำนวนไทย คำยืม-คำทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศประเภทในงานเขียน ด้านค่านิยม สะท้อนค่านิยมด้านวัตถุและค่านิยมทางจิตใจ ด้านการศึกษา ได้สะท้อนรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน ด้านประเพณี ได้สะท้อนภาพประเพณีพิธีทำบุญครบรอบวันตายเพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ: 1. ภาพสะท้อนสังคม, 2. เรื่องสั้น, 3. รางวัลพานแว่นฟ้า

Abstract

This research article its purpose is to studied of social reflections in short story collections Phan Waen Fah Award: Winner of the year 2021, titled “Mue Yen” by the Office of the Secretariat of the House of Representatives, consists of 13 short stories.

From the research results there found 7 social reflections, in descending order as follows: the most common was family social reflection in relation to good relations and family problems, followed by social economic reflections that affect people's way of life in society. Social reflection in politics and governance in democracy and attitudes of Thai people towards politics and governance. Social reflection on language culture the use of rhetorical words, expressions, Thai idioms, loan words-transliteration from foreign languages in the writings was found. A reflection on society's values reflect material and spiritual values. Social reflection in education It reflects the learning style in both secondary and tertiary levels. and teaching management that is suitable for current learners and social reflection on traditions only reflected the tradition of making merit on the anniversary of death Because with the content in the literature of Phan Wan Fah, this year 2021 is a collection of short stories about political literature. Therefore, there is not much reflection of society in terms of traditions.

keywords: 1.the strategies, 2.the presenting, 3.the plot

บทนำ

วรรณกรรม หมายถึง ผลงานทางถ้อยคำ ภาษาที่ปรากฏออกมาไม่ว่าจะเป็นงานเขียน งานหนังสือ หรืองานประพันธ์ งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่นคำปราศรัย สุนทรพจน์และรวมไปถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีคุณค่าทางวรรณกรรมที่แสดงออกถึงประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิดค่านิยมที่ผู้เขียนได้สอดแทรก ความรู้สึกบท ต่าง ๆ อย่างหลากหลายอารมณ์โดยใช้ภาษาอย่างสละสลวยถ่ายทอดทำให้เกิดความรู้ ความเป็นให้เป็นเรื่องราวจากยุคในอดีตจนถึงปัจจุบัน (นัชชาธิยา ผ่องใส, 2555)

เรื่องสั้นเป็นงานเขียนที่มีเสน่ห์รูปแบบหนึ่งที่เกิดไปจากนิทาน เรื่องสั้นที่มีคุณค่าจะให้ทั้งแง่คิด ความรู้ และปรัชญาของมนุษย์ จัดเป็นงานเขียนที่จะช่วยกระตุ้นผู้คนให้เห็นแง่มุมใหม่ ๆ ในการเตือนสติผู้คนในสังคมได้ด้วยสำนึกตนเอง (ถวัลย์ มาศจรัส, 2545) ถือได้ว่าเรื่องสั้น เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสภาพยุคสมัย สามารถเสนอปัญหาอุปสรรคด้านได้อย่างรวดเร็ว กระชับ เข้มข้น และสื่อแนวคิดได้ตรงประเด็น จากคำนิยามของประธานสภาผู้แทนราษฎร 2564 คือ ชวน หลีกภัย (2564) กล่าวว่าวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าของรัฐสภามีพัฒนาการควบคู่ไปกับเหตุการณ์บ้านเมืองของไทยที่สำคัญหลายเหตุการณ์ตลอดเวลา 20 ปีที่ผ่านมา หากเปรียบเป็นชีวิตคน รางวัลพานแว่นฟ้าตอนนี้ก็เสมือนดังวัยรุ่นที่ผ่านการเรียนรู้ในสถานศึกษา และกำลังก้าวเข้าสู่ช่วงชีวิตของการเผชิญโลกที่กว้างขึ้นไปอีก รางวัลพานแว่นฟ้าในแต่ละปี ทั้งเรื่องสั้นและบทกวีได้สะท้อนภาพการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยมีมุมมองการเล่าเรื่องที่หลากหลายและพัฒนาวิธีการนำเสนอรูปแบบใหม่ ๆ มาอย่างต่อเนื่อง และเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองประเภทหนึ่ง ซึ่งประพันธ์โดยนักเขียนคนไทยที่ต้องการมีส่วนร่วมเสนอแนวคิด ภาพสะท้อนทางสังคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยหลาย ๆ ด้าน เช่น การเลือกตั้ง นักการเมือง ปัญหาชายแดนภาคใต้ เป็น

ต้น อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนชาวไทยได้ตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค รวมถึงหน้าที่พลเมืองภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมในฐานะผู้เขียนและถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการเมืองการปกครอง จึงเป็นผลผลิตหนึ่งของการส่งเสริมประชาธิปไตย เสรีภาพการแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ศิลปะสื่อสาร เนื่องจากวรรณกรรมมีการสะท้อนภาพสังคม สถานการณ์บ้านเมือง และชีวิตความเป็นอยู่ในยุคสมัยนั้น ๆ “มือเย็น” เป็นรวมเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2564 ประเภทเรื่องสั้น จากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2564) โดยคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2564 มือเย็น เป็นการรวบรวมผลงานเรื่องสั้นที่มีมุมมองที่แปลกใหม่ แต่น่าสนใจหลายเรื่อง เสนอมิติความเป็นประชาธิปไตยที่แทรกเข้ามาอย่างแนบเนียน ด้วยฉากและเรื่องราวในชีวิตประจำวันที่คุณเหมือนไม่สำคัญหรือใหญ่โตอะไร แต่สะท้อนบรรยากาศในสังคมที่มีการประสานประโยชน์ และจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน เข้มขัน และสลับซับซ้อน สะท้อนเรื่องราวของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งคนไทยในประเทศและต่างประเทศ คนข้ามเพศ คนในดินแดนสมมุติ ความสะท้อนอารมณ์ในชะตาชีวิตของคนที่อยู่ท่ามกลางไฟสงคราม การเอาตัวเอาเปรียบ การไล่ล่า และความสูญเสีย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารวมเรื่องสั้น ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2564 ประเภทเรื่องสั้น จากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และด้านอื่น ๆ รวมถึงวรรณกรรมรวมเรื่องสั้นย่อมมีการสะท้อนภาพสังคม สถานการณ์บ้านเมือง และชีวิตความเป็นอยู่ และความคิดเห็นของประชาชนในยุคนั้น ดังนั้นการศึกษาภาพสะท้อนสังคมจะทำให้เข้าใจสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวอย่างน่าสนใจ และสร้างสรรค์เรื่องสั้นตามลักษณะเกณฑ์ของรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยอย่างสมบูรณ์

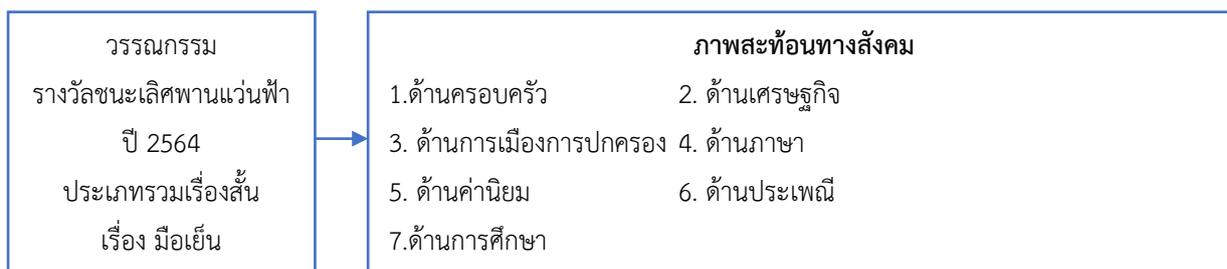
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมในรวมเรื่องสั้น รางวัลพานแว่นฟ้า-รางวัลชนะเลิศ ปี 2564 เรื่อง “มือเย็น”

สมมติฐานการวิจัย

รวมเรื่องสั้น รางวัลพานแว่นฟ้ารางวัลชนะเลิศ ปี 2564 เรื่อง “มือเย็น” ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมอยู่หลายด้าน ทำให้เรื่องสั้นแต่ละเรื่องมีเนื้อเรื่องโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งรอบข้างมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกจากผลงานประเภทรวมเรื่องสั้นที่ผ่านการกลั่นกรอง (Longlist) จำนวน 30 เรื่องสั้น ของคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2564 ได้แก่

1. สะพานสองฝั่ง
2. กระจกสีที่รัวกับเทพกาวสีน้ำตาล
3. หนึ่งกิโลเมตรโดยประมาณ
4. ไชยาไนต์ในเหมืองทอง
5. เสียงที่ไม่ได้ยิน
6. หลุมขมครกกับตะกร้าสวน
7. หมูป่ามาลาบรี
8. ครีน
9. เท้าเทียมหรือเท้าเทียม
10. เงาทับซ้อน
11. เรื่องของหมาที่แยกปากแมว
12. กุญแจสำรอง
13. คนละโลกเดียวกัน
14. หลักกิโลเมตรที่ประชาธิปไตย
15. ประชาธิปไตยที่อยู่ในกล่อง
16. องค์กรที่ 3
17. ก้ามไค้
18. ข้ามคลอง
19. นาฏกรรมบนผืนน้ำในคำคืนที่เสียงนั้นเลื่อนหายไป
20. เหลี่ยมหลอก
21. สเปนโรโซนาตา
22. ประลัยจุมพ่าย
23. ย้อนกลับไปดูภาพ VAR กันอีกครั้ง
24. บ้านต้นไม้
25. ฝนตกที่สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า
26. มือเย็น
27. หลิงซrakกับเด็กเก็บว่าว
28. ผู้วิเศษ
29. ตำลึงริมรั้ว
30. ลีกลงไปได้ระดับพื้นดิน

กลุ่มตัวอย่างเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วรรณกรรมรางวัลชนะเลิศพานแว่นฟ้า ปี 2564 ประเภทรวมเรื่องสั้น เรื่อง “มือเย็น” ของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 13 เรื่องสั้น ได้แก่

1. มือเย็น	โดย วัฒน ยวงแก้ว
2. นาฏกรรมบนผืนน้ำในคำคืนที่เสียงนั้นหายไป	โดย วสุวัต
3. ประชาธิปไตยที่อยู่ในกล่อง	โดย วรารัฐ วจนะวิศิษฐ์
4. กุญแจสำรอง	โดย พยุงศักดิ์ แบบอย่าง
5. คนละโลกเดียวกัน	โดย ไต้หมู
6. ย้อนกลับไปดูภาพ VAR กันอีกครั้ง	โดย มิ่งมนัสชน จังหาร
7. ลีกลงไปใต้ระดับพื้นดิน	โดย อุเทน พรหมแดง
8. สเปนโร โชนาดา	โดย รมณ กมลนาวิน
9. สะพานสองฝั่ง	โดย แพรวพลอย วันช
10. หนึ่งกิโลเมตรโดยประมาณ	โดย ปรัชญา พงษ์พานิช
11. หลักกิโลเมตรที่ประชาธิปไตย	โดย น.ว.ก.
12. เหลี่ยมหลอก	โดย ฤนล ขุนเพ็ชร
13. องค์ที่ 3	โดย วุฒินันท์ ชัยศรี

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ภาพสะท้อนสังคมวิจัยศึกษาจากงานของ ดุสิต ศิริรักษ์ (2547) และชรินทร์ อินทสุวรรณ์ (2554) ที่ศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากเรื่องสั้น จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์ภาพสะท้อนในรวมเรื่องสั้น พบว่าภาพสะท้อนมี 7 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว
- 2) ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ
- 3) ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง
- 4) ภาพสะท้อนสังคมด้านภาษา
- 5) ภาพสะท้อนสังคมด้านค่านิยม
- 6) ภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณี
- 7) ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในรวมเรื่องสั้น รางวัลพานแว่นฟ้า รางวัลชนะเลิศ ปี 2564 เรื่อง “มือเย็น” ของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งภาพสะท้อนสังคม หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งสภาพความเป็นอยู่ ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษา ค่านิยม การศึกษา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้สื่อออกมาให้ผู้อ่านได้รับรู้ ถึงสภาพสังคมรวมเรื่องสั้น “มือเย็น” ผู้วิจัยวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว คือ ภาพสถานการณ์ “ครอบครัว” ของสังคมไทยในยุคแต่ละสมัยที่ผู้เขียนนำเสนอ เน้นให้เห็นการเปลี่ยนแปลง และการดำเนินชีวิต ของบุคคลใน “ครอบครัว”

ตัวอย่างที่ 1 ...จนเมื่อสองปีที่แล้ว ลูกชายคนเดียวกับลูกสะใภ้ของตาเปียกตัดสินใจย้ายจากบ้านเช่าใกล้ที่ทำงานมาปลูกบ้านอีกหลังในพื้นที่เดียวกัน ก่อนจะอพยพครอบครัวมาอยู่ด้วย เพราะเป็นห่วงตาเปียกต้องอยู่คนเดียว หลังจากเมียของตาเปียกได้ตายไปด้วยโรคมะเร็ง (กฤษณาสารอง, 2564, น. 67)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว การอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อกลับมาดูแลคนในครอบครัว อย่างในเรื่อง กฤษณาสารอง ลูกชายได้อพยพครอบครัวกลับมาสร้างบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง พ่อของเขา เมื่อผู้เป็นพ่อต้องอยู่เพียงคนเดียวหลังจากแม่ของเขาเสียชีวิต

ตัวอย่างที่ 2 สดแต่สว่างเปล่า ผ่านมา 3 สัปดาห์ที่ไม่มีวี่แววของอนุชิต ปีสุดท้ายของการเรียนมหาลัย เวลาส่วนใหญ่ถูกใช้ในห้องเรียน หมกมุ่นกับโครงการจบการศึกษา วันเวลาเคลื่อนผ่านจนเกือบหลงลืมใครบางคน คมสันต์บอกผมว่า แม่ของอนุชิตป่วยหนัก ที่เขาเจ็บไปเพราะต้องกลับบ้านไปดูแลแม่ อนุชิตจึงไม่ได้บอกใคร ความชะล่าใจของเรานั้นเป็นความผิดพลาด เชื่อว่าวันหนึ่งอนุชิตคงกลับมา (ย้อนกลับไปดูภาพ VAR กันอีกครั้ง, 2564, น. 106)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัวที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของแม่และลูกชายที่เหลือนกันอยู่เพียงสองคนในครอบครัว จึงต้องคอยดูแลกันอย่างในเรื่อง ย้อนกลับไปดูภาพ VAR กันอีกครั้ง ที่อนุชิตต้องกลับไปดูแลแม่ที่ป่วย หลังแม่อาการดีขึ้นจึงกลับมาทำหน้าที่ของตนเองภายหลัง

2. ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ เป็นภาพสะท้อนเกี่ยวกับการประกอบ อาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนแต่ละสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต้องอาศัยปัจจัยในด้านต่าง ๆ เป็นตัวช่วยเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 3 ลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นเพียงคนงานคนหนึ่งมีหน้าที่ทำความสะอาดอาหารทะเล จึงต้องพลอยหยุดงานไปด้วย

(นาฏกรรมบนผืนน้ำในคำคืนที่เสียงนั้นเลือนหายไป, 2564, น. 43)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจการประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งสิทธิ์ได้ทำงานที่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีคนงานมากกว่า 200 คนขึ้นไป เป็นการรับจ้างในลักษณะการขายแรงงาน โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน

ตัวอย่างที่ 4 มันเป็นเรื่องที่ตาเปียกทำเป็นประจำทุกวันไม่เฉพาะวันนี้ ทำราวกับว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญอันจะละเว้นไม่ได้ เช่นเดียวกันกับครั้งที่ตาเปียกเคยรับราชการทหาร ทำหน้าที่เป็นรั้วของชาติ คอยปกป้องอธิปไตย ไม่ให้อริราชศัตรูมารุกราน

(กฤษณาสารอง, 2564, น. 66)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ของผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการเป็นทหาร อาจเป็นบุคคลที่ถูกเกณฑ์มาหรือมาด้วยความสมัครใจ หรืออาจเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐชั้นประทวนหรือชั้น

สัญญาบัตร และทหารอาจยังนิยามได้อีกว่า เป็นบุคลากรของกองทัพที่แบ่งออกเป็นเหล่าต่าง ๆ เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ซึ่งในที่นี่กล่าวถึงตาเปียกที่เคยเป็นทหารยศร้อยเอก ทำหน้าที่เป็น รั้วของชาติ คอยปกป้องอธิปไตยไม่ให้หรือราชศัตรูมารุกราน

3. ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง 3. ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง

ตัวอย่างที่ 5 ผลการเลือกตั้งกรรมการชุมชนเมื่อเดือนที่แล้ว **ตาเปียกได้ดำรงตำแหน่งประธานชุมชน**ตามความคาดหมาย นอกจากการผลักดันของรักษาการประธานชุมชนคนเก่าที่ขอยุติ บทบาทด้วยปัญหาสุขภาพแล้ว เหตุการณ์ไฟไหม้ในวันนั้น มีส่วนอย่างมากที่ทำให้ สมปรารถนา แม้คะแนนเสียงจะตกหล่นไปบ้างจากเหล่าบรรดาลิงหนังกบิตที่ไม่ค่อยถูกชะตา กับตาเปียก

(กฎแจล้ารอง, 2564, น. 75)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นถึงการ เลือกตาเปียกขึ้นมาเป็นผู้นำ เพราะการกระทำของตาเปียกทำให้ชาวบ้านเห็นว่า เป็นผู้ที่เสียสละ และเห็นถึง ประโยชน์ส่วนรวมเสมอ ฉะนั้น การเลือกบุคคลมาเป็นผู้นำจะต้องเลือกคนที่ดีและเหมาะสม

ตัวอย่างที่ 6 “พรุ่งนี้เลือกตั้ง อบจ. กูฝากเบอร์หนึ่งด้วย” ฝ่ายนั้นเอ่ยขึ้นเบา ๆ

“อ้อ เดี่ยวกูดูก่อน” หนุ่มใหญ่พูดเชิงแบ่งรับแบ่งสู้

“ไม่ได้ฝากเปล่า ๆ กูมีสินน้ำใจให้ เขาให้เอามาแจกหัวละพันเป็นค่าน้ำมันรถ” อำนาจพูด พร้อมยื่นธนบัตรใบเทามาให้ตรงหน้า

(ลี้กลงไปในระดับพื้นดิน, 2564, น. 113)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นถึงการซื้อ ขายเสียง นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่ควรอย่างยิ่งของการเลือกตั้งในทุกๆระดับ เพราะไม่ได้หวังที่จะเข้ามาเพื่อ ช่วยเหลือส่วนร่วมอย่างจริงจัง เป็นเพียงทางผ่าน และเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ตามวิถีทางของเขา โดยไม่ สนใจผลประโยชน์ของชาติและประชาชน

4. ภาพสะท้อนสังคมด้านภาษา หมายถึง การใช้สำนวนภาษาของผู้เขียนผ่านตัวละคร ผ่านบท สนทนา และการบรรยาย

ตัวอย่างที่ 7 หลังจากผมอาบน้ำเสร็จ ผมยังคงเดินวนไปมารอบห้องเพื่อหาเจ้าแวนนิวี จนพบว่า มันมาตกอยู่ที่ระเบียงของผม **โลกของผมกลับมาสดใส และชัดเจนอีกครั้งหลังได้สวมแวน** หากแต่ปัญหาเดียวคือ นิวีแสบตา ลดลงเป็นอย่างมากจากการที่ผมไม่ได้ชาร์จแบตเตอรี่ เมื่อคืน ผมได้แต่หวังว่าแบตเตอรี่ที่เหลืออยู่คงจะเพียงพอกับการใช้งานวันนี้ เพราะผมไม่มีเวลาเพียงพอที่จะชาร์จ และถึงเวลาจะต้องไปดูแลการเพาะปลูกที่แปลงฟักทองต่อแล้ว

(คนละโลกเดียวกัน, 2564, น. 89)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านภาษา แสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้ภาพพจน์ การใช้คำอภิปจน์ในเรื่องของความประทับใจที่ได้สวมแวนตา นิวี วิชชั่น ที่ทำให้มุมมองธรรมดา ๆ เปลี่ยนไป เป็นมุมมองที่สวยงามยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง *อย่างไรก็เถอะ คราวนี้ต้องยอมกลืนน้ำลายอุตมการณ์ทางความรัก ขอหลินช่วย
สักครั้ง*

(เหล็ยมหลอก, 2564, น. 188)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านภาษา แสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้คำ มีการใช้สำนวนที่ว่า ยอมกลืนน้ำลาย ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงเตเต้ ผู้ที่เคยมีอุตมการณ์ทางความรักที่บริสุทธิ์ใจต่อหลิน แม้หลินเป็นลูกสาวของนายกเทศมนตรีก็ไม่เคยคิดหวังผลประโยชน์สิ่งใดจากหลิน แต่ในภาวะเศรษฐกิจที่ซึ่มยาวช่วงนี้ ทำให้เขาต้องยอมกลืนน้ำลายตัวเอง ให้หลินช่วยเสนอโครงการให้กับพ่อของเธอ ถือเป็นการหวังผลประโยชน์ส่วนตัวอย่างเห็นได้ชัด

5. ภาพสะท้อนสังคมด้านค่านิยม หมายถึง สิ่งที่สำคัญขั้นมูลฐานที่ทำให้บุคคลตัดสินใจว่าจะประพฤติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างไร ค่านิยมเป็นความคิดเห็นพ้องต้องกันของคนในสังคม มีทั้งค่านิยม ที่พึงประสงค์และค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ค่านิยมสามารถประเมินค่าพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับจน เป็นเอกลักษณ์ที่บอกลักษณะของคนในชาติ

ตัวอย่าง *...ละแวกบ้านเราจะอ้างอิงพึ่งพิงอยู่กับวัดบน รวมถึงพื้นที่บึงทบาทด้วย ซึ่งระยะ
หลังมานี้ พื้นที่ทั่วไปเป็นคนหนุ่มสาว นิยมใส่บาตรกันน้อยลง แต่ถนนหมู่บ้านเรา เป็น
ชุมชนดั้งเดิม ยังมีคนเฒ่าคนแก่อยู่เกือบทุกบ้าน ทุกเช้าจึงเห็นโต๊ะเก้าอี้วางสองข้างถนน...*

(มือเย็น, 2564, น. 28)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านค่านิยมการตักบาตร แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันวัยรุ่นมีการตักบาตรน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีกิจวัตรเป็นการตักบาตรในทุก ๆ เช้าเสมอ ซึ่งการตักบาตรถือเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นค่านิยมที่ฝังาม

6. ภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณี ภาพสะท้อนการนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ในสังคม ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่าง *สองเดือนหลังเหตุไฟไหม้ ตาเปี้ยกจัดงานทำบุญครอบรอบการตายของเมียที่บ้าน
อุณหนาผาค้างไปด้วยแขกเหรื่อ ทั้งเพื่อนสมัยรับราชการและลูกน้องเก่า ไม่นับรวมกับชาวบ้าน
ในซอย โต๊ะเก้าอี้ที่เตรียมไว้ถึงกับไม่พอ ต้องให้ลูกน้องเก่าขับรถไปเอาที่วัดเพิ่มอย่างเร่งด่วน
ส่วนอาหารการกิน มีพร้อมสรรพไม่ขาดตกบกพร่อง ตาเปี้ยกตื่นมาแต่เช้ามีดเพื่อเป็นพ่อครัว
หลักในการปรุงอาหารทุกรายการสำหรับงานในวันนี้*

(กุญแจสำรอง, 2564, น. 75)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณีการจัดงานศพบุญครอบรอบวันตายแบบพุทธศาสนิกชน สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยนั้นนับถือศาสนาพุทธ และมีการจัดพิธีทำบุญครอบรอบหลังการตาย 100 วันนั่นเอง

7. ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาในอดีตและปัจจุบันที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน การศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกคน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นพ่อแม่เห็นความสำคัญ

ของการศึกษาส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนหนังสือ และมีค่านิยมให้เรียนในโรงเรียนดี ๆ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม

ตัวอย่าง “เพชรขอวิชาวิทยาศาสตร์ แต่เขาคงไม่ถนัดนะค่ะครู ที่จริงเขาเหมาะกับสายศิลป์ โรงเรียนก็มีแต่สายวิทย์ เห็นว่าลูกเรียนที่นี้มาตั้งแต่อนุบาล ครูก็เอาใจใส่นักเรียนดีเลยคิดว่าคงไม่มีปัญหา”

(สะพานสองฝั่ง, 2564, น. 148)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเฉพาะด้านอย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมรางวัลชนะเลิศพจนานวนฟ้าปี 2564 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่า เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมรางวัลชนะเลิศพจนานวนฟ้าปี 2564 เป็นการศึกษาลักษณะทางสังคมที่ถ่ายทอดออกมาผ่านวรรณกรรม ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2547) กล่าวว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมรางวัลชนะเลิศพจนานวนฟ้าปี 2564 พบภาพสะท้อนสังคมทั้งหมด 7 ด้าน

โดยด้านที่พบมากที่สุดคือด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนแนวโน้มของความเป็นไปในวิถีชีวิตของคนในสังคมภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และแต่ในสาขาอาชีพก็จะมีอุปสรรคแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับนพพร ด้านสกุล (2549) ที่แบ่งลักษณะของเศรษฐกิจที่ปรากฏในสังคมไทยเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สภาพเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ยาก ขัดสนในการดำเนินชีวิตขาดแคลนเครื่องอุปโภคอันเป็นปัจจัยที่สำคัญของมนุษย์ 2) การใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม 3) การประกอบอาชีพ กิจกรรมการทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นสิ่งที่สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจนประการหนึ่ง

ด้านการเมืองการปกครอง สะท้อนถึงภาพการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และทัศนคติของคนไทยต่อการเมืองการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชรินทร์ อินทสุวรรณ์ (2554) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง ผลการศึกษาภาพสะท้อนการเมืองการปกครอง พบว่า มีความคาดหวังของสังคมต่อนักการเมือง และภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่เป็นแบบอย่างที่ดี

ด้านภาษา สะท้อนถึงภาพความเป็นอัจฉริยะของผู้เขียน ที่เลือกสรรถ้อยคำมาร้อยเรียง โดยนำเสนอเนื้อหาที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา ด้วยลีลาแห่งภาษาและที่โดดเด่นคือการนำคำทับภาษาต่างประเทศมารวมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดุสิต ศิริรักษ์ (2547) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงเพื่อชีวิตของ แสง ธรรมดา ผลการศึกษาภาพสะท้อนด้านภาษาที่โดดเด่นจากการนำภาษาถิ่นได้มาผูก

ร้อยรัดทำนองของดนตรีออกมาอย่างหมดจดงดงาม ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงภาพสะท้อนด้านภาษาดังกล่าวทั้งหมด

ด้านค่านิยม สะท้อนถึงสิ่งที่คุณค่าหรือกลุ่มคนเห็นว่าควรค่าแก่การกระทำหรือสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ตรงข้ามกับค่านิยม ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมด้านการแต่งกาย ค่านิยมการชื่นชมคนที่ได้คะแนนสูงและเชิดชูให้ความสำคัญกับคะแนนสอบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับวิจัยของสุพิศ เอื้องแซะ (2560) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม” ที่ว่าค่านิยมเป็นสิ่งที่กลุ่มคนหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ

ด้านครอบครัว สะท้อนถึงรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับวิจัยของสุพิศ เอื้องแซะ (2560) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม” ที่ว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่สถาบันหนึ่งของมนุษย์ เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การอบรมสมาชิกของครอบครัว เพื่อช่วยให้เขาเหล่านั้นเจริญเติบโต ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ด้านประเพณี สะท้อนภาพประเพณีพิธีทำบุญครบรอบวันตาย ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของดุสิต ศิริรักษ์ (2547) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ว่า ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงเพื่อชีวิตของ แสง ชรรมตา ผลการศึกษาภาพสะท้อนด้านประเพณีเพียง 2 ประการเท่านั้น เพราะด้วยความคิดจากการศึกษาลัทธิสังคมนิยมวิสต์ ซึ่งมุ่งหวังเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองหรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงในทุกอย่าง ซึ่งที่กล่าวมาล้วนสะท้อนให้เห็นสังคมดังกล่าวทั้งหมด

และสังคมด้านสุดท้าย คือภาพสะท้อนด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นรูปแบบและลักษณะการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นวิชาที่เรียน การจัดการระบบเวลาเรียน สอดคล้องกับวิจัยของสุพิศ เอื้องแซะ(2560) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม” ที่ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้เกิดความองงามทุกทางในตัวบุคคล การให้การศึกษาแก่เด็กเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยนี้ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณคดี วรรณกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์วิพากษ์เชิงมโนทัศน์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทของชั้นเรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการนำแนวคิดที่ได้มาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริงจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แล้วเชื่อมโยงระหว่างวรรณคดีสู่ตีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ชัดเจนซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณคดี วรรณกรรมเป็นฐานนั้นทำให้ 1) ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในรายวิชาวรรณกรรมกับการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และ 2) สามารถใช้วรรณกรรมยกระดับจิตใจของคนในสังคม

สรุป

จากการศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมรางวัลชนะเลิศรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2564 รวมเรื่องสั้น “มือเย็น” จำนวน 13 เรื่องสั้น วิเคราะห์ตามแนวทางของดุสิต ศิริรัช (2547) และชรินทร์ อินทะสุวรรณ (2554) ผลการวิเคราะห์ พบว่า รวมเรื่องสั้น “มือเย็น” ได้สะท้อนสังคมด้านครอบครัวไทยในสังคมปัจจุบัน สะท้อนภาพของการทำมาหากินในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมตลอดจนแนวโน้มของความเป็นไปในวิถีชีวิตของคนในสังคมภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สะท้อนถึงภาพการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยและทัศนคติของคนไทยต่อการเมืองการปกครอง สะท้อนความเป็นอัจฉริยะด้านภาษาของคนไทยในการเลือกสรรถ้อยคำมาร้อยเรียง โดยนำเสนอเนื้อหาที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา ด้วยลีลาแห่งภาษาที่โดดเด่น สะท้อนค่านิยมด้านวัตถุและค่านิยมทางจิตใจ ที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่สงบสุข สะท้อนรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน และสะท้อนภาพประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด-ตายของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษาที่เรียนนิพนธ์วรรณกรรมกับการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

วรรณกรรมมีส่วนช่วยสร้างเสริมคุณธรรมให้กับสังคมที่สำคัญคือ ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกให้หันกลับมาเอาใจใส่กับความรู้สึกของคนใกล้ตัว สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการสอนเพื่อพัฒนาและยกระดับจิตใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ โดยควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาของวรรณกรรมที่จะนำไปเป็นสื่อให้กับผู้เรียนจากการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีประเด็น และแง่มุมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยประเด็นเกี่ยวกับ 1. การส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยนำไปศึกษาจะได้ทราบสภาพสังคมไทยทั้งในระดับมหัพภาคและจุลภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาได้ตรงจุด และ 2. ควรนำผลของการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวโน้มของเนื้อหาสาระวรรณกรรมการเมือง เพื่อประโยชน์ในการผลิตผลงานวรรณกรรมที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม

แหล่งอ้างอิง

- ชรินทร์ อินทะสุวรรณ. (2554). ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของประจวบ วงศ์วิชา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ]. TSU Knowledge Bank. <http://hdl.handle.net/123456789/2354>
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). เคล็ดลับการเขียนเรื่องสั้น. สำนักพิมพ์ออฟเซ็ทเพรส.
- ดุสิต ศิริรักษ์. (2547). วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของแสงธรรมดา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ]. TSU Knowledge Bank. <http://hdl.handle.net/123456789/3376>
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500) (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ด้านสกุล. (2549). การวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของจุเลียม กิ่งทอง. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นัชชาเรีย ผ่องใส. (2555). การวิเคราะห์การใช้คำอุทานในวรรณกรรม เรื่อง แฮร์รี พอตเตอร์ ตอนถ้วยอัคนี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุพิศ เอื้องแซะ. (2560). ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร คู่สร้างคู่สม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่]. ChiangMai Rajabhat University Intellectual Repository. <http://cmuir.cmru.ac.th/handle/123456789/1655>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). มือเย็น. สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักประชาสัมพันธ์.